

UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN
KVALITETS-, EKONOMI- OCH TILLHANDAHÅLLARAVDELNINGEN
UPPFÖLJNINGSENHETEN

SID 1 (19)
2011-08-26

GYMNASIE- OCH VUXENUTBILDNINGENSINSPEKTÖRER

EVA ERIKSSON
TELEFON: 08-508 33 802

LENA KAEV
TELEFON: 08-508 33 977

Stockholms stads

utbildningsinspektörers årsrapport

2010-2011

Vuxenutbildning

Innehållsförteckning

INLEDNING	3
SAMMANFATTNING	5
VUXENUTBILDNINGEN.....	5
LÄGESBESKRIVNING OCH BEDÖMNING, VUXENUTBILDNINGEN	7
KUNSKAPER, UTVECKLING OCH LÄRANDE SAMT BEDÖMNING OCH BETYGSSÄTTNING	7
NORMER OCH VÄRDEN - ARBETET MOT DISKRIMINERING OCH ANNAN KRÄNKANDE BEHANDLING	11
STYRNING, LEDNING OCH KVALITETSARBETE.....	11
AVSLUTANDE DISKUSSION.....	15
INSPEKTERADE ENHETER 2010/11.....	18

INLEDNING

Inspektion av gymnasieskolor och vuxenutbildning är en del av Stockholms stads kvalitets- och utvärderingssystem. Inspektionerna syftar till att bidra till den pedagogiska utvecklingen av gymnasieskolorna och vuxenutbildningen samt att ge information om utbildningens kvalitet till politiker och andra ansvariga liksom till allmänheten. Stockholms stad har bedrivit denna typ av kommunal inspektion på gymnasieskolorna sedan 2002 och på vuxenutbildningen sedan 2003. Uppdraget för utbildningsinspektionen i Stockholms stad består i att granska måluppfyllelsen i kommunala och fristående gymnasieskolor samt i kommunal vuxenutbildning, såväl utbildning i egen regi som upphandlad vuxenutbildning. Med måluppfyllelse avses skolornas förmåga att arbeta i enlighet med läroplan för de frivilliga skolformerna (Lpf 94) och andra nationella styrdokument samt, när det gäller de kommunalt drivna verksamheterna, stadens skolplan. Inspektionen omfattar följande huvudområden:

Kunskaper, lärande och utveckling

Bedömning och betygssättning

Normer och värden – arbetet mot diskriminering och annan kränkande behandling.

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

I inspektionens förberedelser ingår studier av olika typer av dokumentation om skolan, såväl skolans egna dokument som skoldokument på nationell nivå från olika centrala myndigheter och organ. En inspektion omfattar oftast en vecka då skolan besöks av kommunens två inspektörer som där intervjuar skolledning, elever, lärargrupper och annan skolpersonal. Under skolveckan besöker inspektörerna också en mängd lektioner och dessa lektionsbesök görs oanmälda. Sista dagen under skolbesöket får den inspekterade skolans ledning muntligen ta del av inspektörernas huvudintryck vad gäller skolans styrkor och svagheter. För varje enhet som inspekteras skrivs sedan en rapport som delges skolan och publiceras för allmänheten på Stockholms stads Jämför service. Efter varje läsår skriver inspektörerna en sammanfattande årsrapport där man ger en samlad bild av resultat och en analys av det gångna läsårets inspektioner.

Antalet enheter inom gymnasieskola och vuxenutbildning i Stockholms stad är för närvarande cirka 130. Läsåret 2010/11 har vi, stadens två gymnasie- och vuxenutbildningsinspektörer, besökt 15 gymnasieskolor och vuxenutbildningsenheter. Eftersom den statliga myndigheten Skolinspektionen inspekterade vuxenutbildningen i Stockholms stad 2011 har endast tre enheter kommunalt upphandlad vuxenutbildning på entreprenad inspekterats av oss hösten 2010 och ingen vuxenutbildning över huvud taget under 2011.

12 inspektioner har avsett gymnasieutbildning varav fem har omfattat kommunalt driven verksamhet. (Se bilaga Inspekterade enheter.) En av de kommunala gymnasieskolorna, ESS-gymnasiet, omfattade ett femtontal olika enheter och tog således längre tid i anspråk än en vanlig inspektion. Sju fristående gymnasieskolor har inspekterats. Två fristående gymnasieskolor har med kort varsel tackat nej till överenskommen inspektion under läsåret, Cybergymnasiet Campus Norr och Stockholms Praktiska Gymnasium. Ytterligare en fristående gymnasieskola, Kunskapsgymnasiet Kista, meddelade precis före överenskommen

inspektion att skolan skulle läggas ned, varför vi i samråd med skolan valde att ställa in den överenskomna inspektionen. Utöver inspektioner har gymnasie- och vuxenutbildningsinspektörerna detta läsår ägnat en månad åt fördjupningsuppgifter inom sitt verksamhetsfält.

Vi har valt att beskriva vuxenutbildningen och gymnasieskolans verksamheter i skilda årsrapporter detta läsår, både på grund av att det är olika skolformer men också på grund av att verksamheterna från och med 2011 tillhör olika nämnder som mottagare av rapporten. Årsrapporten för vuxenutbildning 2010/11 innehåller först en sammanfattning av läget inom vuxenutbildningen i Stockholm och därefter en lägesbeskrivning och bedömning av de olika huvudområdena. Eftersom vuxenutbildningen endast omfattar tre inspektioner detta läsår görs analysen inom detta verksamhetsområde utifrån inspektionserfarenheter från två läsår, 2009/10 och 2010/11. Därefter följer en avslutande diskussion om vuxenutbildningen med inspektörernas lägesanalys. Som bilaga återfinns sammanfattande korta beskrivningar och bedömningar av samtliga enheter som inspekterats inom vuxenutbildningen i Stockholms stad detta läsår.

Som underlag för rapporten har inspektioner, inspektionsrapporter, kvalitetsredovisning, brukarundersökningar och statistik från Skolverket använts.

SAMMANFATTNING

Vuxenutbildningen

Läsåret 2010/11 har endast tre enheter inom vuxenutbildningen i Stockholms stad inspekterats. Anledningen till det låga antalet vuxeninspektioner är att Skolinspektionen inspekterar vuxenutbildningen i Stockholms stad 2011 och vi har därför avstått från våra kommunala inspektioner detta år.

Två av de inspekterade enheterna hösten 2010 är relativt stora yrkesutbildningsenheter och den tredje är en mycket liten folkhögskola som erbjuder några platser med utbildning i allmänna ämnen på gymnasienivå inom vuxenutbildningens ram. Eftersom antalet inspektioner är så litet detta läsår ter det sig svårt att göra någon omfattande analys och dra några särskilda slutsatser utifrån ett så litet material. Istället görs ett försök att infoga resultaten från höstens inspektioner i resultaten från föregående årsrapport 2009/10 och göra en analys av hur det årets utvecklingstendenser förhåller sig till våra iakttagelser och bedömningar under vuxenutbildningsinspektionerna hösten 2010.

Den stora flexibiliteten inom vuxenutbildningen visar sig även i höstens inspektioner. I fjol var vi mycket kritiska till utformningen av distansutbildningen i vissa stycken, men i år har vi även sett ett mycket gott exempel på hur distansundervisning kan utformas på ett bra sätt och hur en utbildningsanordnare kan utveckla olika utbildningsformer som passar dagens vuxna. Generellt sett kvarstår dock distansutbildningen som ett viktigt utvecklingsområde för vuxenutbildningen. Det gäller såväl den pedagogiska utformningen av IT-baserad utbildning i olika kurser som mer tekniska och administrativa/juridiska frågor, till exempel säkerställande av de studerandes identitet vid provtillfällen. Ren distansutbildning ställer stora krav på till exempel interaktivitet och laborativa övningar för att upplägget ska kunna anses uppfylla kursplanernas krav i alla olika kurser.

Vi har även fått bra exempel på hur en utbildningsanordnare kan finna bra metoder att följa upp eleverna, så att andelen avhopp minskar, genom att ha mycket täta kontakter med de elever som påbörjat utbildningen. Goda kontakter med arbetsmarknaden har också präglat dessa utbildningar. Vi har dock även sett exempel på anordnare som inte har lika goda metoder att möta sina olika elevgrupper för att erbjuda dem utbildningsalternativ, som passar varje individ och som inom vissa yrkesområden behöver förbättra sina kontakter med avnämarna. Här visar sig också problemen med att finna pedagogiskt utbildade yrkeslärare inom vissa yrkesämnen, liksom också problemen med att finna en organisationsform som innebär att det finns en pedagogiskt utbildad ledare tillräckligt nära verksamheten. Framför allt om det finns flera utbildade lärare är behovet mycket stort av en nära och tydlig pedagogisk ledning, för att de studerande ska få en god utbildning. Rektors roll är alltså mycket betydelsefull för att de studerande ska nå goda studieresultat.

Trots ovan nämnda goda exempel på anordnare som lyckats bra med att följa upp närvaron i vuxenutbildningen kvarstår den stora andelen avhopp generellt sett som ett viktigt område för vuxenutbildningen att arbeta vidare med, vilket även förvaltningen lyfter fram i sin kvalitetsredovisning 2009/10. Vi tror även att fortsatt arbete med formativ (framåtsyftande) bedömning i täta kontakter med de studerande kan bidra till minskade avhopp. Fortsatt utveckling av arbetet med individuell studieplan liksom förstärkt studievägledning i samband med ansökan och val av studieform kan säkert också bidra till att minska andelen avhopp.

Den arbetsplatsförlagda utbildningen, APU, är fortfarande ett område som skulle behöva utvecklas mycket, precis som vi konstaterade i fjolårets årsrapport. Formerna för att följa upp APU:n skulle behöva förbättras överlag. Kontakterna med arbetslivet är viktiga, inte minst eftersom APU:n fungerar som en utmärkt brygga mellan studier och arbetsliv för de studerande, vilket vi såg flera exempel på under höstens inspektioner. Detta gäller inte minst studerandegrupper som har haft svårigheter att komma in på arbetsmarknaden, till exempel de romer som vi mötte på den folkhögskola vi inspekterade under hösten 2010.

Likvärdigheten i bedömning och betygssättning är ett annat område där fortsatt utvecklingsarbete är nödvändigt, i likhet med den bedömning som gjordes i fjolårets årsrapport. Av höstens inspektioner behövde två av tre anordnare klart stärka arbetet inom detta område. Även arbetet med formativ bedömning, innehållande en framåtsyftande återkoppling, bör stärkas överlag.

Vad gäller IKT-strategin kan vi konstatera att den IKT-strategi som vi efterlyste i förra årsrapporten nu finns i Stockholms stad och det gäller nu för de olika anordnarna att anamma den. I likhet med tidigare kan vi konstatera att vissa utbildningsanordnare kommit långt i detta arbete medan andra har en bra bit att gå för att nå IKT-strategins mål.

Resultat från vuxenutbildningens studerandeenkät 2010 visar liksom tidigare år att eleverna i huvudsak är nöjda med den utbildning de får. 83 procent anger att de på det hela taget är nöjda med vuxenutbildningen: ”Överlag är resultaten positiva och få är uttalat missnöjda med delfrågorna kring kunskap och lärande. Mest nöjda är de svarande med kursinnehållet. Resultatet visar störst missnöje med lärarnas förmåga att anpassa undervisningen till de studerandes förkunskaper samt med tillgången till individuellt stöd och hjälp i studierna¹”. Dessa sistnämnda frågor visar också på en vikande trend jämfört med samma enkät 2008, vilket såväl utbildningsanordnare som arbetsmarknadsförvaltning bör vara observanta på och analysera närmare.

Kvalitetsarbetet blir ständigt bättre ute på enheterna, men behovet av ökad systematik i arbetet kvarstår. Den låga svarsfrekvensen i olika typer av enkäter är problematisk och det gäller även ovannämnda stora brukarundersökning, där svarsfrekvensen endast var 42 procent. Då bör även beaktas att svarsfrekvensen bland dem som studerar på distans endast var 27 procent trots att andelen studerande som läser på distans av vuxenutbildningsavdelningen uppskattas till cirka 40 procent i den senaste kvalitetsredovisningen. Här saknas alltså en viktig informationskälla gällande alla de studerande som läser på distans.

¹ Brukarundersökning 2010 Kommunal vuxenutbildning.
En undersökning genomförd av TNS SIFO på uppdrag av Stockholms stad.

LÄGESBESKRIVNING OCH BEDÖMNING, VUXENUTBILDNINGEN

Kunskaper, utveckling och lärande samt Bedömning och betygssättning²

RESULTAT OCH BEDÖMNINGSKOMPETENS

Ur Årsrapporten 2009/10:

Styrkor

- Andelen studerande med godkända betyg bland dem som har fullföljt utbildningen på grundläggande vuxenutbildning har förbättrats.

Utvecklingsområden

- Arbetet med validering av de studerandes kunskaper bör stärkas.
- Arbetet med likvärdighet i bedömning och betygssättning bör utvecklas ytterligare.
- Metoderna för bedömning av studerandes kunskaper inom distansundervisning bör kvalitetssäkras.

Kommentar 2010/11:

Av de rekommenderade utvecklingsområdena kvarstår de utvecklingsområden som gäller validering och likvärdighet. Diskrepansen mellan resultat på nationella prov och betygssättning i vissa ämnen – betygsresultaten är i vissa fall lägre än resultaten på nationella prov – måste undersökas närmare. Det är ett exempel på likvärdighetsproblematik som förvaltningen redan uppmärksammat och avser att granska vidare under kommande år och vi tycker det är mycket viktigt att den nya arbetsmarknadsförvaltningen fortsätter att analysera och följa upp. Även arbetet med formativ bedömning bör stärkas enligt de erfarenheter vi har från höstens inspektioner. I samband med bedömning av kunskapsresultat inom vuxenutbildningen vill vi i likhet med tidigare år betona vikten av arbetet med likvärdighet inom bedömning och betygssättning eftersom de studerande inom vuxenutbildningen ska bedömas likvärdigt med eleverna i ungdomsskolan.

Andelen studerande med godkända betyg inom den grundläggande vuxenutbildningen har minskat från 76 procent till 72 procent 2009/10 enligt Kvalitetsredovisningen för kommunal vuxenutbildning för Stockholm stad 2010-11-24, medan andelen godkända betyg på gymnasial nivå har ökat (teoretiska ämnen från 73 till 75 procent, distansutbildning från 70 till 74 procent, vårdutbildning från 86 till 89 procent och övrig yrkesutbildning från 80 till 88 procent).

² Av metodologiska skäl har vi funnit det lämpligast att här sammanfoga inspektionsområdena Kunskaper, utveckling och lärande samt Bedömning och betygssättning till ett område

UNDERVISNINGEN I VUXENUTBILDNINGEN

Ur Årsrapporten 2009/10:

Styrkor

- Flexibiliteten inom vuxenutbildningen har ökat.
- De flesta lärare uppvisar god skicklighet och gott ledarskap i klassrummet.
- De studerande är nöjda och tycker att de lär sig mycket.

Utvecklingsområden

- Validering och kartläggning av kunskaper samt diagnostiska test bör utvecklas.
- Många som formellt är heltidsstuderande upplever inte att de studerar på heltid.
- Nyttjandet av gruppen som pedagogisk tillgång i undervisningen bör öka.
- Undervisningsformerna bör i vissa fall utvecklas för att skapa mer kommunikation mellan kursdeltagarna för att undvika den modell där läraren frågar och en studerande i taget svarar.
- Utbildningen i studieteknik, de studerandes förmåga att ”lära sig lära”, bör utvecklas.
- Det finns en rad områden inom distansundervisning via IKT- plattform och Internet som generellt bör utvecklas; ett sådant viktigt område är möjligheten till interaktivitet inom distansundervisningen.

Kommentar 2010/11:

Hösten 2010 har vi sett ett mycket gott exempel på en utbildningsanordnare inom vårdsektorn, Lärgården, som satsat mycket på att utveckla formerna för det flexibla lärandet och som lyckats mycket bra med det. Utbildningsanordnaren har bland annat gjort ett försök med att ta fram en modell för interaktivitet i sin lärplattform, vilket många elever uppskattade. Lärgården har även arbetat mycket med att variera undervisningsformerna och utnyttja gruppen som pedagogisk tillgång för den undervisning som sker i lokal. Här fanns också en tydlig modell för validering. Hos den utbildningsanordnare som arbetade med allmänna ämnen för en mycket studieomotiverad grupp elever fick vi ett gott exempel på hur viktigt det är med kopplingen till yrkeslivet för att skapa studiemotivation hos eleverna. Dessa elever var ute på yrkespraktik en dag varje vecka och det hade en mycket stark motivationshöjande effekt på studierna i de allmänna ämnena. I övrigt kvarstår utvecklingsområdena ovan utifrån resultaten av de inspektioner som gjordes hösten 2010.

Det faktum att andelen elever i vuxenutbildningen totalt sett, som enligt tidigare nämnda brukarundersökning 2010 anger att de får mindre tillgång till individuellt stöd och hjälp i studierna jämfört med samma enkät 2008 bör analyseras närmare av utbildningsanordnare och arbetsmarknadsförvaltning. Detsamma gäller de studerandes skattning av lärarnas förmåga att anpassa undervisningen till de studerandes förkunskaper, som enligt samma brukarundersökning också har sjunkit jämfört med undersökningen 2008.

Tre av fyra studerande uppger i brukarundersökningen att de inte har några problem att följa undervisningen på grund av bristande kunskaper i svenska. Det betyder dock att var fjärde studerande uppger att han/hon har vissa eller stora problem att följa undervisningen. Här vore

det intressant att göra djupare analyser och se om det är samma elever som angett att de får för lite stöd, hur kontakten med studievägledningen varit, vilken typ av kurser de studerar, vilka förkunskaper de har och så vidare.

Man måste dock ha i minnet att helhetsomdömet om vuxenutbildningen är att eleverna är mycket nöjda, precis som i tidigare undersökning. 83 procent angav att de är nöjda med vuxenutbildningen i sin helhet. De är mycket nöjda med innehållet i vuxenutbildningen, bemötandet från lärarna och de känner sig trygga och trivs.

ELEVFRÅNVARO OCH AVHOPP

Ur Årsrapporten 2009/10:

Styrkor

- Hälften av de inspekterade enheterna arbetar aktivt med att försöka öka de studerandes närvaro.

Utvecklingsområden

- Utbildningsanordnarna måste generellt bli bättre på att följa upp frånvaro och avhopp samt att analysera orsakerna.

Kommentar 2010/11:

De inspektioner som gjordes hösten 2010 visade att de utbildningsanordnare som satsade på att noggrant följa upp sina elever också lyckades behålla sina elever i stor utsträckning. Det finns alltså exempel på utbildningsanordnare som lyckas väl med detta. Andelen studieavbrott generellt sett inom vuxenutbildningen i Stockholm har sjunkit något jämfört med tidigare läsår, från 19 till 18 procent, men når inte till det mål på 15 procent som förvaltningen eftersträvat. Utvecklingsområdet kvarstår således, även om en viss förbättring skett.

APU (ARBETSPLATSFÖRLAGD UTBILDNING)

Ur Årsrapporten 2009/10:

Styrkor

- De flesta studerande har inte haft några problem att hitta APU-platser.
- Många studerande får jobb på sina APU-platser direkt efter utbildningen.

Utvecklingsområden

- Målen för APU bör tydliggöras.
- Uppföljningen av de studerandes måluppfyllelse på APU bör förbättras.
- Branschråd bör finnas i ökad utsträckning.
- Handledarutbildningarna bör utvecklas.

Kommentar 2010/11:

Vi såg exempel på en utbildningsanordnare som inte lyckats skaffa APU-platser åt alla elever på alla sina yrkesutbildningar, vilket gjorde eleverna förtvivlade. Eftersom de inte heller var helt nöjda med yrkeslärarnas insatser på skolan på den valda yrkesinriktningen var missnöjet stort. Alla elever är väl medvetna om vikten av APU, inte minst för att det är en bra möjlighet att få in en fot på arbetsmarknaden och knyta kontakter, och därför är det så oerhört viktigt att APU:n fungerar väl.

Uppföljningen på APU:n bör generellt sett förbättras. Oftast besöker handledaren APU-platsen endast om det föreligger någon form av problem. Annars sker kontakten genom formulär som handledaren ska fylla i. Problemet med att få handledarna intresserade av fortbildning på skolan är väl omvittnat även under årets inspektioner. En utbildningsanordnare försökte locka med intressant fortbildning med expertföreläsning kopplat till handledarträffen och hoppades det skulle ge bättre resultat. Branschråd är fortfarande en ovanlig företeelse inom vuxenutbildningen. Eventuellt kan det få en bättre lösning inom ramen för yrkesråden och den förestående utbildningsreformen Gy 11, som ska tillämpas läsåret 2012 inom vuxenutbildningen.

STUDIEVÄGLEDNING OCH INDIVIDUELL STUDIEPLAN

*Ur Årsrapporten 2009/10:**Utvecklingsområden*

- Studievägledningen, särskilt inom distansutbildningen, bör utökas i syfte att reducera antalet studieavbrott.
- De individuella studieplanerna bör utvecklas i syfte att förbättra de studerandes måluppfyllelse.

Kommentar 2010/11:

Utvecklingsområdena kvarstår. Behovet av utökad studievägledning innan eleverna påbörjar sina studier inom vuxenutbildningen är mycket stort. Ett problem här är att många elever gör sin ansökan till studier via Internet och de kommer inte i kontakt med en studievägledare överhuvudtaget.

Enligt brukarundersökningen 2010 har endast 35 procent av de studerande haft kontakt med en studie- och yrkesvägledare på Vuxenutbildning Stockholm i samband med valet av studier, men av dem som haft kontakt är 74 procent nöjda med den hjälp de har fått. Enligt samma brukarundersökning är det endast 38 procent som uppger att de har haft nytta av sin individuella studieplan och andelen som svarat "Vet ej" är hög. Detta kan tolkas som att en stor andel av de studerande inte känner till eller inte har någon individuell studieplan som ett fungerande redskap i uppföljningen av studierna.

Inom detta område finns alltså enligt vår bedömning en stor förbättringspotential som kan bidra till att minska andelen avbrott inom vuxenutbildningen.

Normer och värden - Arbetet mot diskriminering och annan kränkande behandling

Ur Årsrapport 2009/10:

Styrkor

- Alla de inspekterade enheterna har ett gott arbetsklimat.

Utvecklingsområden

- Utbildningsanordnarna behöver generellt sett förbättra sina planer mot diskriminering och kränkande behandling, främst vad gäller kartläggning. Det är viktigt att planerna även omfattar skolornas kommunikation på Internet, inte minst inom olika former av distansutbildning.

Kommentar 2010/11:

I stort sett stämmer ovanstående tendens överens med iakttagelser som gjorts under hösten 2010 och stämmer även med resultaten i senaste brukarundersökning. Följande notering från fjolårets årsrapport från inspektionenheten äger relevans även i år:

”Vid våra inspektioner har vi inte funnit några större problem med diskriminering och kränkande behandling inom vuxenutbildningen. Vi har dock noterat att den alltmer förekommande kommunikationen via Internet kräver att skolorna inkluderar den typen av kommunikation i sina planer och utvecklar en väl fungerande IT-policy för att stärka arbetet med normer och värden även på Internet. Det gäller till exempel bevakning av skolornas chatforum som ofta är öppna dygnet runt.”

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

I enlighet med de mål och riktlinjer som reglerar våra inspektioner granskar vi skolornas kvalitetsarbete. Med detta menar vi bland annat deras förmåga att på ett systematiskt sätt samla in resultat, analysera resultaten och ta fram relevanta förslag på förbättringsåtgärder som involverar både personal och elever. Vi bedömer också skolornas kvalitetsredovisningar samt skolledarnas förmåga att leda skolornas utvecklingsarbete, inte minst genom utveckling av undervisningen.

KURSVÄRDERINGAR, FEEDBACK FRÅN ELEVER OM UNDERVISNINGEN SAMT INSAMLING AV RESULTAT

Enligt Skolverkets allmänna råd om kvalitetsredovisning definieras resultat som ”något (konkret eller abstrakt) som uppkommer genom att en viss handling eller en viss insats fullbordas, ofta om något som kan värderas eller mätas men även ett förändrat sätt att arbeta, t.ex. bättre sätt att samarbeta med hemmen, etc.”

*Ur Årsrapport 2009/10:**Styrkor*

- Vuxenutbildningen i Stockholm genomför flera olika enkäter rörande trivsel, lärande och annat.
- Vuxenutbildningen i Stockholm har också gjort en studie om effekterna av vuxenutbildningen sett till demokrati och sysselsättning efter studierna.

Utvecklingsområden

- Systematiken i kvalitetsarbetet bör öka hos de flesta anordnare, i särskilt hög grad hos åtta av de tio inspekterade anordnarna. Hos flera anordnare som under året vuxit i studerandeantal saknas erforderlig systematik i förbättringsarbetet, exempelvis en plan för kvalitetsarbetet under året.
- Ofta saknas återkoppling av resultat av genomförda enkäter till de studerande som svarat på enkäten. Detta bör alltid ske när så är möjligt och de studerande fortfarande är kvar i utbildningen när resultaten kommer.
- Svarsfrekvensen på studerandenkäter är ofta mycket låg och bör förbättras.
- System för att hantera klagomål från studerande bör utvecklas.

Kommentar 2010/11:

Den låga svarsfrekvensen är fortfarande ett problem för att enkätresultat ska kunna tillmätas någon större betydelse. Systematiken i kvalitetsarbetet varierar starkt mellan utbildningsanordnarna. Detta gäller även kvaliteten på själva kvalitetsarbetet. Alla utbildningsanordnare genomför kvalitetsarbete men vår bedömning är att såväl systematik som analysdelen i arbetet bör förbättras.

KVALITETSREDOVISNINGAR OCH ANALYS AV RESULTAT MED FÖRSLAG PÅ ÅTGÄRDER

En kvalitetsredovisning ska på såväl verksamhetsnivå som kommunal nivå innehålla både kvalitativ och kvantitativ information och bedömningar av måluppfyllelse. Enligt Skolverkets Allmänna råd och kommentarer om kvalitetsredovisning från 2006 definieras analys som följer: ”fördjupande genomlysning för att strukturera, skapa en helhetsbild, tolka underlag och mål och söka framgångsfaktorer respektive orsaker till varför man inte nått målen.”

*Ur Årsrapporten 2009/10:**Styrkor*

- De flesta utbildningsanordnare, sju av tio inspekterade enheter, har bra utformade kvalitetsredovisningar som väl anknyter till läroplanens mål.

Utvecklingsområden

- Kvalitetsredovisningarna varierar i kvalitet mellan olika anordnare.
- Hos de flesta anordnarna bör personalen och studerande i högre grad vara involverade i framtagandet av kvalitetsredovisningen.

Kommentar 2010/11:

Årets inspektioner utmynnar i likartade bedömningar och visar att utvecklingsområdena i stort sett kvarstår.

SKOLLEDNINGARNAS PEDAGOGISKA LEDARSKAP OCH FEEDBACK TILL LÄRARNAS*Ur Årsrapport 2009/10:**Utvecklingsområden*

- Ledningarna för de olika anordnarna bör i ökad utsträckning följa upp och utmana lärarnas ledarskap och metoder i klassrummet.
- Ledningarna för de olika anordnarna som bedriver distansundervisning bör i ökad utsträckning utforma metoder för att följa upp, stödja och utmana även lärare som arbetar med distansundervisning.

Kommentar 2010/11:

Hos en av utbildningsanordnarna som besöktes detta läsår visade skolledningen gott pedagogiskt ledarskap och gav bra feedback till lärarna. Hos de övriga två lyftes detta fram som ett förbättringsområde i våra rapporter.

Eftersom lärarens metoder och bemötande av de studerande i klassrummet enligt forskning är avgörande för hur eleverna lyckas med sin måluppfyllelse i lärandet, anser vi att samtliga anordnare bör se över sina metoder för att följa upp, stödja och utmana lärarna på ett mer utvecklat och systematiskt sätt. Detta gäller inte minst när lärarna saknar pedagogisk utbildning. Då måste en pedagogiskt utbildad ledare/rektor finnas på plats nära lärarna och ha täta kontakter med dem och stödja och utmana dem i deras ledarskap. Han/hon måste kunna ta pedagogiska diskussioner med lärarna och diskutera bedömning och betygssättning och även diskutera den pedagogiska uppläggnings av kursen – även om han/hon inte behärskar själva ämnesinnehållet.

AVSLUTANDE DISKUSSION

En viktig fråga inom vuxenutbildningen liksom inom andra utbildningsformer är frågan om *likvärdighet i bedömning och betygssättning*. Vi menar att vuxenutbildningen har en särskilt knepig situation här eftersom så stor andel av utbildningen i gymnasiets allmänna ämnen sker på distans och det är särskilt bekymmersamt för rektor att finna goda metoder att säkerställa kvaliteten på bedömning och betygssättning inom distansutbildningen.

Distansutbildningens speciella dilemma med att säkerställa den studerandes identitet och osäkerheten vad gäller lärarens förmåga och möjlighet att bedöma den studerandes prestationer kontinuerligt under distansstudierna, inte minst i muntliga prestationer, interaktiva moment och laborationer, är viktiga faktorer att ta i beaktande. Nationella prov är inte heller alltid vanligt förekommande inom distansutbildningen, ett viktigt hjälpmedel som behövs för att stärka likvärdigheten inom bedömning och betygssättning. Många elever läser enstaka kurser eller kurspaket där det ingår kurser som inte har nationella prov att kalibrera sin betygssättning i andra ämnen mot.

Men med bra metoder kan distansundervisningen bli mer likvärdig. Det krävs dock mycket arbete för att åstadkomma detta under de speciella förutsättningar som råder inom distansutbildningen. Det går att ordna exempelvis samrättning/sambedömning, deltagande i nationella prov och diskussioner mellan lärare i olika ämnen även inom distansutbildningen!

Även inom mer traditionell undervisning är likvärdighet inom bedömning och betygssättning ett problem eftersom flera anordnare är små och/eller inte anser sig ha tid eller ekonomiska resurser att låta alla lärare träffa ämneskollegor på andra enheter. Detta bör den kommunala vuxenutbildningen i Stockholms stad fortsätta att arbeta med, även om en del arbete redan har gjorts.

Vi menar också att kontakterna med gymnasieskolan måste stärkas i samband med att den nya betygsskalan och de nya kursplanerna ska tas i bruk. Gymnasieskolan startar sitt reformarbete ett år före vuxenutbildningen och torde ha ett litet försprång här som kan vara bra att ta vara på. Att finna nya samverkanskanaler är inte minst viktigt nu när vuxenutbildningen i Stockholm skiljs från utbildningsförvaltningen genom ny förvaltnings- och nämndsstruktur vilket innebär att vuxenutbildningsavdelningen skiljs från utbildningsförvaltningen även lokalmässigt.

Kunskapsresultaten har enligt förvaltningens kvalitetsredovisning sjunkit något inom grundläggande vuxenutbildning det senaste året. Detta är ett observandum som bör följas upp och analyseras noga. Vi noterar att distansutbildning på grundläggande nivå inte kommer att vara möjlig, vilket vi menar är ett steg i rätt riktning i syfte att förstärka det nära lärarstödet till de studerande inom grundläggande vuxenutbildning. Den pedagogiska diskussion som äger rum inom andra skolformer rörande språkutvecklande arbetssätt är en diskussion som torde ha god relevans även inom vuxenutbildningen, inte minst den grundläggande vuxenutbildningen. Kunskapsresultaten inom gymnasial vuxenutbildning är viktiga att följa, inte minst ur likvärdighetsaspekt; se resonemanget ovan.

Det får inte bli så att misstanken uppstår att det krävs mindre och att det är mycket lättare att få ett högt betyg inom vuxenutbildningen än inom ungdomsskolan!

Utveckling av *distansutbildningen* inom gymnasial vuxenutbildning är ett tema som återkommit i vuxenutbildningsinspektionerna under åren, och vi menar att detta är ett område där tekniken ständigt gör nya landvinningar, som pedagogerna i de olika utbildningsföretagen bör använda bättre för att på så sätt bättre kunna uppfylla läroplans- och kursplanemålen i de olika ämnena. Interaktivitet är till exempel ingen omöjlighet att åstadkomma i en lärplattform idag! Behovet av förstärkt studie- och yrkesvägledning inom vuxenutbildningen kvarstår, inte minst för de studerande som vill läsa på distans och som behöver få ingående förklaring och noggrann vägledning i de krav som ställs för att distansstudierna ska bli lyckosamma. Vi behöver även ökad kunskap om de studerandes synpunkter på distansutbildningen. De har väldigt låg svarsfrekvens i brukarundersökningar, till exempel endast 27 procent i brukarundersökning 2010 för kommunal vuxenutbildning, trots att andelen distansstuderande skattas till 40 procent.

Yrkesutbildningarna har ökat när Skolverket har satsat extra pengar på Yrkesvux och arbetsmarknadsutbildningarna inom AMS har minskat. Vår tidigare iakttagelse gällande vårdutbildningarna håller i sig och de inspekterade vårdutbildningarna visar oftast mycket god kvalitet. Vårdutbildningarna har stark tradition inom kommunal vuxenutbildning och har oftast funnit goda former som passar vuxna studerande och som harmonierar med nationella styrdokument för kommunal vuxenutbildning. Andra yrkesområden har ibland haft svårare att anpassa sin yrkesutbildning till dessa styrdokument och har stora behov av nära och kunnig pedagogisk ledning för att på ett bra och nära sätt kunna coacha lärarna och säkerställa att de studerande får bra undervisning i alla yrkeskurser.

Resonemanget gäller även APU:n, där många lärare och studerande inte har alltid har klart för sig vad som gäller. Den studerande placeras ofta hos en handledare mer eller mindre utan uppföljning och utan att handledaren har kunskap om de styrdokument som reglerar verksamheten. APU:n har en nyckelroll när det gäller vuxnas möjligheter att få kontakt med arbetsmarknaden och sedan få ett arbete, varför vi menar att detta område bör prioriteras högt inom vuxenutbildningen. Ansvarig rektor har en stor och viktig uppgift att stötta yrkesutbildningarna så att dessa håller god kvalitet.

Problemet med *avhopp och frånvaro* är en annan ständigt återkommande fråga inom vuxenutbildningen. Det är vanligt att vuxna studerande växlar mellan studier och arbete och möjligheten att studera är helt beroende av den studerandes sociala och ekonomiska familjesituation. Vi tror trots detta att det går att stärka uppföljningen av de studerande inom vuxenutbildningen och på så sätt motverka avhopp och frånvaron.

Det tidigare omnämnda behovet av stärkt studie- och yrkesvägledning före påbörjandet av studierna tror vi också kan bidra till att minska avhopp och frånvaro, liksom utvecklandet av funktionella individuella studieplaner, åtföljt av förstärkt uppföljning av planerna. Endast 35 procent av de studerande anger att de har haft kontakt med en studie- och yrkesvägledare i samband med val av studier och endast 38 procent anger i brukarundersökningen 2010 att de har nytta av den individuella studieplanen.

Nära och tät kontakt med de studerande och tät kontinuerlig återkoppling av studieresultat är en annan viktig framgångsfaktor. Formativ (framåtsyftande) bedömning bör också bidra till

ökat intresse och motivation hos de studerande att ta tag i sin studiesituation. Vi har under våra inspektioner sett en del goda exempel på bra uppföljning med åtföljande minskat antal avhopp och minskad frånvaro. Dessa utbildningsanordnare torde kunna tjäna som goda exempel för andra utbildare.

Ett *observandum* att följa upp närmare är det sjunkande resultatet vad gäller de studerandes nöjdhet med lärarnas förmåga att anpassa undervisningen till de studerandes förkunskaper samt med tillgången till individuellt stöd och hjälp i studierna. Detta, tillsammans med att var fjärde elev uppger att de har vissa eller stora problem att följa undervisningen på grund av bristande kunskaper i svenska, är förhållanden som enligt vårt förmenande måste analyseras närmare och följas upp framöver. Frågan om hur olika språkutvecklande arbetssätt kan förstärkas inom vuxenutbildningen bör få en framträdande plats i utvecklingsarbetet.

Stockholm den 1 september 2011

Eva Eriksson

Lena Kaev

INSPEKTERADE ENHETER 2010/11

	Enheter	Kom mun.	Frist åend e	Antal elever ³	Program ⁴	Antal insp ⁵
1	Bernadottegymnasiet	x		270	SP, IV	2
2	Lernia		x	600 ca	Vux: grundläggande vux; gymnasial vux, yrkesvux El, Ekonomiass, Handel och butik, VVS	3
3	Brännkyrka gymnasium	x		650	SP, NV, BF, IV, SPINT	3
4	Lärgården		x	400 ca	Vux: OP, BF	2
5	Kristofferskolans gymnasium		X	140	Waldorfprogrammet NV på waldorf-pedagogisk grund	2
6	Sundbybergs folkhögskola		x	14	Vux, allmänna ämnen på gymnasial nivå	1
7	Ellen Key-skolan		x	32	Waldorfprogrammet	2
8	International IT-College		x	300	NV, MP, TP, EC	1
9	ESS-gymnasiet: Ca 15 enheter med individuella program	x		300	IV	2
10	Bromma gymnasium	x		900	NV, TP, SP	3
11	Vittra-gymnasiet		x	450	NV, SP	2
12	Metapontum		x	50	NV, IVIK, PRIVIK	1
13	Internationella Engelska Gymnasiet		x	700	NV, SP	2
14	Farsta gymnasium	x		750	BF, HP, NV, SP, Idrottsprogrammet (spec utf), IV, Läringsutbildning	3
15	Sjömansskolan		x	135	EN, IV	2

³ Avrundat till närmaste 50-tal i större skolor.

⁴ Fristående gymnasieskolor har program som till art och nivå motsvarar nationella eller specialutformade program. De angivna nationella programmen är de som närmast motsvarar respektive skolas program. I vuxenutbildning anordnas studierna inte i form av program.

⁵ Anger hur många gånger skolan har inspekterats av Stockholms stad genom åren.